Bağ-Kur’lunun Çilesi Ne Zaman Bitecek?

Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu, yani hepimizce bilinen adıyla Bağ-Kur, 1971 yılında 1479 sayılı kanunla kurularak 1 Ekim 1972’den itibaren ülke çapında hayata geçti. Bağ-Kur kanunu 1979 yılında 2229 sayılı kanunla büyük ölçüde değiştirildi.

Bağ-Kur yasasındaki hükümlere ve o zamanın şartlarına bakınca, Esnaf ve Sanatkâr ile Çiftçilerin nasıl bir cendereye sokulduğunu daha iyi anlıyoruz!

Büyük ölçüde yasal değişikliğin yapıldığı 1979 yılında, Türkiye’de ortalama yaşam süresi sadece 61,91 idi! Bağ-Kur’lu kadınlara reva görülen prim ödeme süresi 25 tam yıl, yani 9.000 gün ve en az 50 yaş şartıydı. Erkeklerin de 25 tam yıl (9.000 gün) ödeme şartı ile en az 55 yaş şartı konulmuştu. Her hangi bir nedenle 25 yıl ödeme yapamayanların yaş haddinden (kısmi emeklilik) yararlanabilmeleri için de en az 15 yıl yani 5.400 gün prim ödeme şartı ile birlikte kadınlarda 55, erkeklerde 60 yaş şartı konulmuştu. Anlayacağınız sistem neredeyse Bağ-Kur’lunun hiç emekli olamadan çalışıp ölene kadar prim ödemesi üzerine kurulmuştu! Sonraki yıllarda kadınlara biraz merhamet edip asgari prim ödeme süresini 20 yıla yani 7.200 güne indirdiler.

TBMM’de görev alan o zamanın Vekilleri, nasıl bir kanaat ile Bağ-Kur’lu küçük esnaf ve çiftçileri devlet gibi, holding gibi güçlü ve zengin görmüşlerse artık, Emekli Sandığı ile aynı şartları dayatmışlardı! Devlet kendi memurunun primini 25 yıl kesintisiz ödemeye muktedir olabilir ama, esnaf ve sanatkarlara böyle ağır bir yük bağlamak için vicdanlarını tatile çıkarmaları gerekmiştir herhalde!

Hâlbuki ilk kurulan sigorta kurumu SSK’ya bağlı çalışan işçilerin emekli olabilmesi için, kadınlarda 20 yıllık sigorta süresi dâhilinde en az 5.000 gün, erkeklerde 25 yıllık sigorta süresi içinde en az 5.000 gün prim yatırılma şartı vardı. 5.000 gün yaklaşık 14 yıl ediyor! Kadınlarda 6 yıla kadar, erkeklerde ise 11 yıla kadar boşluk verme ve işsizlik halinde müsaade ediliyordu. İşçi ve esnaf arasında bu kadar büyük bir iltimas farkının olması, elbette kabul edilebilir ve adil bir yaklaşım değildir!

Bir işçinin çalışamadığı dönemde maaşı ile birlikte SSK prim ödemesi de duruyordu. Bağ-Kur'lu esnaf ise o ay doğru dürüst ciro yapmasa ve hatta dükkânını geçici olarak kapatıp evinde otursa bile, Bağ-Kur prim ödemesi zerre miktar esnemiyor ve eksilmiyordu. Prim seviye basamakları yukarı doğru re'sen veya talep halinde yükselebiliyor ama aşağı inmesi mümkün olmuyordu. Bağ-Kur prim borç sayacının durması için tek çare Vergi Levhasını iptal eder gibi işyerinin kapanışını Bağ-Kur'dan da yaptırmasıydı. Oysa işsiz kalan bir işçinin son SSK priminden itibaren birkaç ay daha ücretsiz sağlık hizmeti alabilmesi mümkündü. Sadece prim ödenmediği için 5.000 gün sayacı duruyordu. Ama Bağ-Kur'lu esnafın borcu gözüktüğünden sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmasına izin verilmiyordu. Sonradan çıkan zorunlu GSS (Genel Sağlık Sigortası) ve işsizlik fonu destek ödemesi de işçiler için ayrıca pozitif bir fark oldu.

Bağ-Kur tescili zorunlu değilken, ödeme ve emeklilik şartlarının ağırlığı nedeniyle pek tercih edilmediği için, Vergi Daireleri ve Esnaf Odalarının kayıtları ile eş zamanlı re'sen zorunlu tescil kuralı getirildi. Bu borçtan kaçınamayan esnaf, bu sefer de 12 basamaktan en düşüğü olan 1. basamak seviyesinde sabit prim ödemeye başladı. Zaten ihtiyaç duydukları sağlık hizmeti için bu seviye yeterli geliyordu. Bağ-Kur tekrar esnafın aleyhine yeni kural çıkararak, 6. basamağa kadar re'sen zorunlu tescil dayatmasına başladı. 7.-12. basamaklar için de iki yılda bir isteğe bağlı yükseltme imkânı verdiler.

Bağ-Kur'un pençesine düşen esnafın hali, tıpkı Boa Yılanının sarmaladığı Ceylan yavrusu gibidir! Çünkü her nefes alıp verişinde çember daha da daralır! Asla genişleme imkânı vermez! Mesela 7. seviyede prim ödeyen esnafın işleri kötü gittiği, dara düştüğü bir durumda, gelir kaybı yaşadığını ispat ile beyan etse de Bağ-Kur prim basamağı asla düşürülmez! Prim tutarında azaltma mümkün değildir! Ödemeden kurtulmanın tek yolu iflas beyanı ile resmi kapanış veya işyerini başkasına resmi satışla devir yapmasıdır. Ödediği prim miktarına e süresine nispetle bağlanan emekli maaşının, diğer emeklilere göre hep düşük kalması da ayrı bir haksızlık boyutudur.

Sigorta primleri açısından SGK tarafında fazla fark olmasa da ödeyen açısından önemli bir tutar dengesizliği vardır. Son değerlere göre SGK primi için işçinin asgari brüt maaşından 1.401 TL kesilir. İşverene düşen ek pay ise 1.551 TL'dir. SGK tutarında bu bölüşme yapıldığından, iki tarafa da rakam ağır gelmez. Ama Bağ-Kur'lu esnaf kendi işinin süresiz mesaili işçisi olduğu gibi, SGK priminde de kendisinin patronu olarak 2.952 TL tutarındaki tüm ödemeyi çaresizce üstlenir. Bu rakamdan kaçış veya indirim de yoktur!

Zaten işyeri kirası, elektrik, doğalgaz, su gibi işletme giderleri hep "Ticari" oldukları, yani patron ve zengin görüldükleri gerekçesiyle katlamalı tarifeden uygulandığından, esnafın nefes alacak hali kalmadı artık!

Türkiye'de mütevazı sermayeler ile kurulan ve çoğu kez aile işletmesi niteliğinde bulunan esnaf ve sanatkâr teşebbüsleri ile tarım alanında yerel üretici olmak, artık kahramanlık boyutundan da çıkarak delilik haline getirildi. Bu gidişin sonu bütün yerel işletmelerin kapanması ve sermayenin büyük ve zalimce davranan güçlere aktarılmasıdır. Tarım kesiminin kendi ihtiyaçları için bile üretim yapması daha zararlı hale gelmiş, süpermarketlerden alışveriş yapmak köylüler arasında bile standart olmuştur.

Sermayenin hızla büyük denizler gibi dipsiz kuyulara akması ve toprakları sulayan dere ve nehirlerin adeta kurumasının acı faturasını hep birlikte yaşamaya başladık farkında mısınız? Sayıları iki elin parmaklarını geçmeyen dev market zincirleri perakende ve toptan tüketim piyasasıyla vahşice oynuyor ve tükenmez bir iştahla kar etmek için bizlere varlık zamanında dahi yokluk ve pahalılık yaşatıyorlar. Küçük esnafın aradan çekilmesi, halkın daha çok sömürülmesine, devletin de acziyetle seyretmek zorunda kalmasına yol açıyor.

BAĞ-KUR'lu esnaf, sanatkar ve tarım müteşebbislerini kurtarmak ve korumak için neler yapılmalı?

1- Bağ-Kur ile SSK arasındaki zorunlu prim gün sayıları farkı düşürülmeli, SSK ile aynı şartlarda sabitlenmelidir.

2- Esnaflıktan vazgeçen, işyerini sağlık veya ekonomik nedenlerle kapatan veya devreden kişilerin, SSK'ya geçmeleri halinde uygulanan son 3,5 yılın (1261 gün) SSK primli olma şartı askıya alınmalı, prim gün sayıları yeterli ise emekli olabilmelerine imkan verilmelidir.

3- Ekonomik darlığa düşen veya sağlığı bozulan esnafın işyerini geçici yada sürekli olarak kapatması halinde Bağ-Kur ödemeleri durmalı, GSS devreye girmeli ve en az SSK mensupları kadar sağlık ve işsizlik sigortası desteği verilmelidir.

4- Küçük esnaf ve sanatkârlar ile tarım müteşebbislerine uygulanan "ticari" sınıf doğalgaz, su, elektrik gibi giderlerinde; finansal büyüklük, işyeri ölçüleri, çalıştırılan insan sayısı gibi kriterlere değişen insaflı tarifeler uygulanmalıdır. Korkudan ışığını açamayan, buz gibi işyerinde çalışmak zorunda kalan esnafın gözetilmesi lazımdır.

5- Vergi kaydı ve esnaflık tescilini 8 Eylül 1999 tarihinden önce başlatan fakat çeşitli nedenlerle Bağ-Kur tescilini yaptıramayan (mesela Gölcük Depremi nedeniyle o bölgeler ve Düzce civarındaki şartlar) esnafa Bağ-Kur tescilini makul rakamlarla aynı tarihlere çekme imkanı verilmeli, böylece son EYT yasasından faydalanma yolları açılmalıdır.

6- Yerel işletmeleri koruyan belediye hizmetleri ve kamu imkanlarında kolaylıklar sağlanmalıdır.

7- Esnafa dayatılan fahiş fiyatlı aylık beyanname giderlerinde, iş için kullandıkları araçların sigorta, vergi vb. masraflarında indirimler gelmelidir.

8- Esnafın zorunlu kayıt ile harç yatırmaya maruz kaldıkları Odaların ne yaptığı belirsiz ağalar tarafından şahsi derebeyliklere dönmesi önlenmelidir. 20-30 yıl boyunca çöreklenen başkanlıklara zorunlu süre sınırı getirilmelidir.

Sonuç olarak; Esnaf ve sanatkarlarımız ile tarım üreticilerimiz memleketin öz sahiplerinden ve maddi-manevi kalelerindendir! Onların soyunu tüketen her türlü oluşuma karşı durmalı, insanlarımızı girişimcilikten soğutan ve korkutan bütün haksızlıkları gidermeliyiz. Yoksa yetişen her gencimiz sanat, ticaret ve tarımda şansını denemek yerine kapağı Devlete atmak için çalışacak ve gereksiz bir rekabet içinde boğulup kalacaktır. Esnaf ve tüccarımızın varlığı ve devamı beka meselesidir! Dahası var mı?